

[Margrete Auken]

stensen en klar parlamentarisk opbakning til den politik, han lykkeligt har holdt nogenlunde fast ved, samt overordnet at sikre, at Danmark ikke blamerer sig i den internationale miljøpolitik, har vi stillet forsvarsministeren spørgsmålet om, hvornår disse sager kommer i orden.

Samtidig ønsker vi at få sikkerhed for, at en forsvarlig håndtering på land nu besluttes, og at de nødvendige forberedelser til endelig adskillelse og destruktion indledes med stramme tidsgrænser. Bornholmerne kan ikke blive ved med at være forsvarsministerens gidsler i denne sag.

Besvarelse

Forsvarsministeren (Engell):

Der kan vel være grund til at starte denne debat med at byde velkommen til folketingsnathold.

Forespørgslen giver også mig en mulighed for at redegøre for forløbet af de problemer, der er knyttet til sennepsgasproblematikken. Indledningsvis vil jeg godt understrege, at den bistand, som forsvaret yder de fiskere, der opfisker gasammunition under udøvelsen af deres erhverv, naturligvis er inden for lovgivningens rammer.

Jeg vil gerne begynde med at gøre rede for sagens historiske baggrund. Det er sådan, at der i perioden 1945-1948 i farvandene omkring Danmark blev dumpet meget store mængder sprængstof, krigsgas og andet krigsmateriel. Det drejede sig om tyske krigslagre, som blev skaffet af vejen på denne måde. Dumpningerne blev foretaget dels af de allierede besættelsesstyrker i Tyskland, dels af de tyske myndigheder selv umiddelbart inden verdenskrigens afslutning.

Alene i Østersøen øst for Bornholm og sydøst for Gotland i internationalt farvand anslås der at være udkastet mellem 36.000 t og 50.000 t gasammunition, hvoraf kun godt og vel mellem 1.500 og 2.000 t antages at være kastet ved Gotland.

I Skagerrak er der dumpet op til 150.000 t, og udkastningerne er her sket på meget store dybder og har hidtil ikke voldt fiskerne problemer. I den sydlige del af Lille Bælt er der dumpet op til 5.000 t.

Udkastningerne i Østersøen er sket under kommando af sovjetiske besættelsesmyndigheder i Tyskland. For øjeblikket er det så-

dan, at der opfiskes mellem 1 og 2 t gasammunition om året i områderne omkring Bornholm. Erfaringsmæssigt er opfiskningen størst i vinterhalvåret.

Forsvaret påtog sig efter krigen den opgave, uden i øvrigt at være lovgivningsmæssigt forpligtet hertil, at bistå det civile samfund med bortskaftelse af den gasammunition, som fiskerne måtte opfiske i forbindelse med deres fiskeri. Bortskaftelsen er indtil sommeren 1983 med miljøstyrelsens tilladelse sket ved genudlægning i de eksisterende krigsgasfelter øst for Bornholm. Siden da er ilandbragt gasammunition midlertidigt oplagt i et depot i Vestermarie på Bornholm, og her befinder der sig i dag ca. 2 t gasammunition.

Den ammunition, som opfiskes i Østersøen, består af gasbomber, af dele af gasbomber, gasklumper og gasgranater. Ammunitionens tilstand er stærkt varierende efter de mange års ophold på havbunden. I nogle tilfælde er der store huller i bombeskallen, og i andre tilfælde er bombeskallen næsten borttæret.

Fra bomberne forekommer der endvidere gasklumper uden skal. Gasgranaterne er i almindelighed korroderede, men ikke gennemtærede. Hver enkelt genstand, der opfiskes, har således, kan man sige, faktisk sin egen identitet.

Som følge af reaktioner fra gasammunitionens metaldele kan der i visse dele af den gasammunition, der indeholder sprængstof, være dannet eksplosive kemiske forbindelser, der er meget følsomme over for slag og friktionspåvirkning. Selve gassen består væsentligst af sennepsgas, men derudover forekommer der også tåre- og nysegas samt blandinger af sennepsgas og nysegas.

I forbindelse med opfiskningerne af gasammunition er der konstateret gas såvel i fast og geléagtig form som i direkte flydende form, hvilket i sig selv frembyder en stor fare for personel i nærheden. De alvorlige ulykker med sennepsgas blandt fiskere har vist, hvor aktiv den opfiskede gas er. Der er dog indtil nu ikke sket eksplosioner.

Ser man dernæst på den opfiskede gasammunitions stødfølsomhed, kan den efter forsvarets sprængstofeksperters opfattelse have forskellige grader af farlighed umiddelbart efter opfiskning. I den tilstand, der må anses for at være den mest sandsynlige, vil bomberne have en lav stødfølsomhed. Andre til-